

Piskurewicz, Jan

Sprawozdanie z uroczystości nadania Stacji Naukowej PAN w Rzymie imienia Józefa Feliksa Michałowskiego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 52/1, 275-278

2007

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z UROCZYSTOŚCI NADANIA
STACJI NAUKOWEJ PAN W RZYMIE
IMIENIA JÓZEFA FELIKSA MICHAŁOWSKIEGO

Dnia 18 października 2006 r. w Stacji Naukowej Polskiej Akademii Nauk w Rzymie miała miejsce podniosła uroczystość nadania Stacji imienia Józefa Feliksa Michałowskiego i odsłonięcia tablicy poświęconej jego pamięci.

Kim był Józef Michałowski i dlaczego jego imieniem nazwano Stację PAN w Rzymie?

Hrabia Józef Michałowski urodził się w 1870 r. w Dobrzechowie na rzeszowszczyźnie, był synem Romana Stefana, posła na sejm galicyjski i Marii z Koźmianów. Studiował prawo, ekonomię i historię w Heidelbergu, Oxfordzie i Paryżu. W Paryżu słuchał wykładów Sorela o rewolucji francuskiej, które wywarły wpływ na jego późniejszy wrogi stosunek do faszyzmu, dyktatury i nacjonalizmu. W 1905 r. został doktorem praw w Uniwersytecie Jagiellońskim. Michałowski większą część życia spędził zagranicą, a do kraju przyjeżdżał na krótko. Powiększył zbiory rodzinne w Dobrzechowie, odziedziczone po Michałowskich i Koźmianach. W 1913 r. przekazał Bibliotece Akademii Umiejętności w Krakowie kodeksy rękopiśmienne Jakuba Michałowskiego, pochodzące z biblioteki w Dobrzechowie. Jej część przewiózł przed pierwszą wojną światową do Florencji, gdzie mieszkał, a następnie do Rzymu, gdzie około roku 1916 r. osiedlił się na stałe. Po wojnie, jako pracownik polskiego poselstwa, rozwinął działalność kulturalną wśród tamtejszej Polonii. Sprzedał wkrótce majątki Stogniewice i Jakubowice, lokując pieniądze w książkach i powiększając swoją bibliotekę, którą w 1921 r. ofiarował Polskiej Akademii Umiejętności.

Michałowski zamierzał przekazać swoją bibliotekę Akademii Umiejętności już w 1912 r., rozważając wspólnie ze swym przyjacielem Maciejem Loretem możliwość utworzenia w oparciu o nią stacji naukowej Akademii w Rzymie. Uważał, że tworzona stacja odegra rolę nie tylko naukową, lecz również stanie się ośrodkiem zbliżenia między narodem włoskim i polskim. Z początkiem lipca 1921 r. zawiadomił prezesa PAU Kazimierza Morawskiego o przekazaniu biblioteki załączając inwentarz biblioteki wraz ze zdjęciami zbioru umieszczonego w polskim Hospicjum św. Stanisława przy via Botteghe Oscure i z wycinkami z pism włoskich donoszących o tym wydarzeniu. Biblioteka Michałowskiego będzie miała podstawowe znaczenie dla uczonych polskich prowadzących badania archiwalne we Włoszech, a także dla powołanej w 1923 r. na Uniwersytecie w Rzymie katedry literatury polskiej, przez długie lata nie posiadającej własnego księgozbioru.

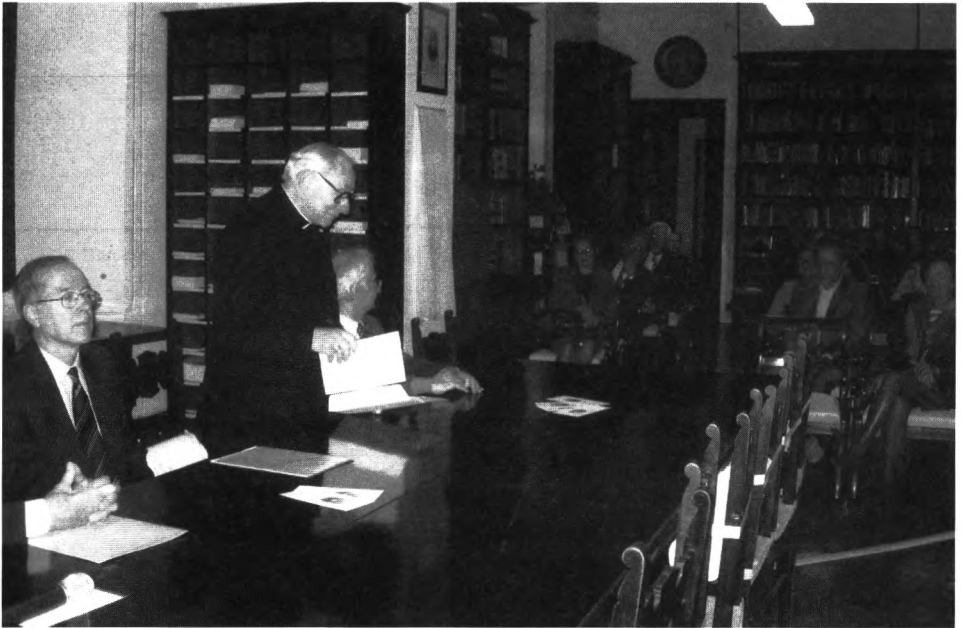
PAU, po przyjęciu daru Michałowskiego i ustanowieniu go kierownikiem Stacji, występowała do polskiego MSZ o utworzenie przy poselstwie polskim stanowiska attaché naukowego i powierzenie go właśnie Michałowskiemu. Jednak

Ryc. 1.

Ryc. 2.

Ryc. 3.

mimo tych wystąpień Akademii sytuacja Michałowskiego pozostała nieuregulowana – MSZ nie chciało stwarzać precedensów. W rezultacie Michałowski aż do końca lat dwudziestych pełnił swoje czynności zupełnie lub *quasi* honorowo, utrzymując się z własnych środków lub doraźnych subwencji.

Zasługą Michałowskiego było nie tylko ofiarowanie księgozbioru i administrowanie Stacją PAU. Był on także niestrudzonym opiekunem stypendystów z Polski, przyjeżdżających tu m. in. w ramach Ekspedycji Rzymskiej, organizatorem odczytów o Polsce, jej kulturze i nauce, pośrednikiem pomiędzy Stacją a innymi zagranicznymi instytucjami tego typu, działającymi w Rzymie, a także nauką i kulturą włoską. Walczył o środki na działalność Stacji i przeniesienie jej do bardziej odpowiednich pomieszczeń, powiększył znacznie jej księgozbiór i wzbogacił o nowe kolekcje. W końcu udało mu się pozyskać dla niej odpowiedni, nowy lokal przy vicolo Doria 2, w Palazzo Doria, gdzie Stacja PAN obecnie się znajduje. Zmarł w Rzymie w 1956 r.

Uroczystość otworzyła Elżbieta Jastrzębowska – dyrektor Stacji Naukowej PAN. Następnie głos zabrał arcybiskup Szczepan Wesoły, który krótko omówił dzieje Hospicjum św. Stanisława, gdzie do 1939 r. mieściła się Stacja (*Breve storia dell'Ospizio di S. Stanislao*). Po nim obszerny referat zatytułowany *Józef Michałowski – fondatore e responsabile del Centro Scientifico Polacco a Roma (1921–1946)* wygłosił Jan Piskurewicz. Z kolei Stanisław August Morawski

podzielił się garścią wspomnień o Michałowskim (*Un ricordo di Józef Michałowski*) i odczytał fragmenty jego testamentu, dotychczas nieznanego.

Po tych wystąpieniach pamiątkową tablicę odsłonił arcybiskup Szczepan Wesoły. Zaprezentowano także książki z biblioteki Michałowskiego i biblioteczną księgę sprzed II wojny światowej m. in. z wpisami osób znanych i zasłużonych dla polskiej i włoskiej kultury.

W uroczystości udział wzięła ambasador RP przy Watykanie Hanna Suchocka, grono polskich i włoskich uczonych, m. in. sławiści z Uniwersytetu we Florencji, a także publicyści i przedstawiciele rzymskiej Polonii.

Jan Piskurewicz
Instytut Historii Nauki PAN
(Warszawa)

PRZEKAZANIE POPIERSIA MARIII SKŁODOWSKIEJ-CURIE MIĘDZYNARODOWEJ AGENCJI ENERGII ATOMOWEJ W WIEDNIU

Dnia 11 września 2006 r., Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie było miejscem, w którym odbyła się niezwykła uroczystość. Następujące organizacje pozarządowe: Fundacja Badań Radiacyjnych, Instytut Energii Atomowej, Instytut Chemii i Techniki Jądrowej, Polskie Towarzystwo Badań Radiacyjnych im. Marii Skłodowskiej-Curie, Polskie Towarzystwo Chemiczne-Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie, Polskie Towarzystwo Nukleonicy, Polskie Towarzystwo Fizyczne, Towarzystwo Marii Skłodowskiej-Curie w Hołdzie, Państwowa Agencja Atomistyki wsparte przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A., Towarzystwo Gospodarcze Polskie Elektrownie, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Izotopów POLATOM przekazały na ręce przedstawicieli rządów Polski i Francji popiersie Marii Skłodowskiej-Curie. Popiersie wykonane z brązu jest dziełem znakomitej polskiej rzeźbiarki, Ludwiki Nitschowej. Tydzień później, 18 września stanęło ono w siedzibie Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej w Wiedniu.

Inicjatorem całego przedsięwzięcia był dr Tadeusz Wójcik, Honorowy Prezes Polskiego Towarzystwa Nukleonicy. W latach 90., pełnił on funkcję szefa gabinetu Dyrektora Generalnego MAEA w Wiedniu. W wielu rozmowach z ówczesnym Dyrektorem Generalnym Agencji, H. Blixem, przewijała się postać Marii Skłodowskiej-Curie jako uczoney, która swoimi badaniami zmieniła spojrzenie na atom i jego wnętrze, a także, której głęboko leżało na sercu dobro ludzkości oraz współpraca międzynarodowa.

W siedzibie MAEA w Wiedniu znajdują się już popiersia uczonych i polityków, którzy swą działalność związali z pokojowym wykorzystaniem energii atomowej; a mianowicie indyjskiego uczoney Homi J. Bhabhy (1909–1966),